

Crtice iz sudske prakse

Na temelju razmjene iskustava sudske prakse s kolegama koji zastupaju oštećene, izdvajam sljedeće crtice iz sudske prakse.

PARNIČNI TROŠAK

Primjena Tarife

Postoje prijepori u vezi s primjenom odvjetničke Tarife koja je stupila na snagu 5. studenoga 2022. (NN br. 126/22), kojom je vrijednost boda promijenjena tako da iznosi 15 kuna, odnosno 2 eura. Nakon posljednje promjene od 25. studenoga 2023. kolege su primijetili da na Visokom trgovačkom sudu egzistira praksa prema kojoj se trošak ne dosuđuje po novoj Tarifi za radnje koje su poduzete prije stupanja na snagu izmjena o povišenju. Tako presudom Pž-2450/23 Visoki trgovački sud navodi: „...**sukladno odredbi čl. 90. st. 4. Ustava RH zakoni ne mogu imati povratno djelovanje. Iz posebno opravdanih razloga samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno djelovanje (čl. 90. st. 5. Ustava). Budući da Tarifa/22 nije zakon, ne može imati povratno djelovanje, stoga je za parnične radnje do 1. studenoga 2022. tuženiku valjalo priznati trošak prema Tarifi i prema vrijednosti boda od 10 kn, a ne 15 kn kako je to pogrešno priznao prvostupanijski sud.**”

Za razliku od tog suda, postoji niz presuda županijskih sudova prema kojima se odredba iz čl. 48. st. 3. Tarife određuje tako da se, kad sud ili drugo tijelo odluči o naknadi troškova zastupanja na teret protivne strane, primjenjuje Tarifa i vrijednost boda koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke o trošku postupka.

Tako Županijski sud u Zadru u odluci Gž-501/23 od 25. srpnja 2023. navodi: „**Prema stavu ovog suda neosnovani su žalbeni navodi tuženika R. A. d.d. u dijelu u kojem navodi da je prvostupanijski sud pogrešno primijenio odredbe Tarife i dosudio trošak postupka tužiteljici D. K. na način da je obračunao poduzete radnje prema vrijednosti boda od 1,99 € / 15 kn. Naime, odredbom čl. 48. st. 3. Tarife je propisano da kada sud ili drugo tijelo odluči o nagradi troškova zastupanja na teret protivne strane, primjenjuje Tarifu i vrijednost boda koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke o trošku postupka.**” Isti stav iskazao je Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću Gž R-76/2023, Županijski sud u Splitu Gž R-166/2023, Županijski sud u Puli Gž-791/2023.

Obračun troška

Obračun parničnog troška dugotrajan je i kroničan problem hrvatskog pravosuđa i najviše pogađa stranke koje uspiju u parnici, ali taj uspjeh ne prati i rješenje o parničnom trošku. Često se događa da se uspjeh tužitelja najprije odmjeri postotkom njegova uspjeha u parnici pa se zatim tako umanjen iznos još i prebije s omjerom tuženikova uspjeha u parnici, pri čemu se zanemaruje je li tuženik postigao „kvalitativan” uspjeh u sporu. Također se mogu vidjeti različita rješenja prilikom određivanja parničnog troška pa je prisutna i metoda odmjeravanja troška kroz uspjeh u različitim fazama postupka.

Vrhovni sud RH u odluci Rev-551/22 donosi jasan stav: „**Kada je konačno**

Pripremio:
Bruno Spiz,
odvjetnik u
Zagrebu

postavljeni tužbeni zahtjev tužiteljice prihvaćen u cijelosti, onda je tužiteljica uspjela u parnici. Odnosno, u toj situaciji tuženik je u cijelosti izgubio parnicu pa je sukladno odredbi čl. 154. st. 1. ZPP dužan tužiteljici naknaditi sve potrebne troškove izazvane vođenjem parnice. U situaciji kada je u cijelosti prihvaćen konačno postavljeni tužbeni zahtjev, okolnost da bi sud našao da je određeni prigovor tuženika (dijelom ili u cijelosti) osnovan, nema značaj djelomičnog uspjeha tuženika u parnici u smislu odredbe čl. 154. st. 2. ZPP.”

Vrhovni sud RH ovako rješava pitanje troškova vještačenja u odluci o parničnom trošku – Rev-204/2023: „... kod djelomičnog uspjeha u parnici, kada je tuženik osporavao osnovu zahtjeva (kod naknade štete svojoj odgovornost) trošak vještačenja koji je predumio tužitelj priznaje se tužitelju u cijelosti obzirom da je bio potreban bez obzira na uspjeh u parnici. Navedeno pravno shvaćanje zauzeto je primjerice i u odluci ovoga suda Rev-994/2021. Stoga pravilno tužiteljica potražuje razliku troška parničnog postupka u odnosu na trošak medicinskog vještačenja jer joj isti pripada u cijelosti...”

Problem parničnog troška ogleda se u situaciji kada stranka koja izbjegava svoju obvezu, bude tužena i odulji parnicu na preko deset godina prije nego što ju napokon izgubi, a onda naposljetku bude nagrađena parničnim troškom. Nije rijetko da tuženik nakon deset ili petnaest godina parnice u kojoj je od početka konzekventno osporavao osnovu i visinu, „zasluži” parnični trošak kao da je tu parnicu dobio i to samo zato što tužitelj nije uspio s kompletnim tužbenim zahtjevom. Tako npr. Općinski sud u Pazinu, Stalna služba u Bujama u presudi P-915/2022 utvrđuje da je tužitelj uspio s 20 % tužbenog zahtjeva, ali dosuđuje tuženiku koji je osporavao i osnovanost

i visinu, trošak od 14.056 € iako tuženik uopće nije uspio u sporu.

Zbog toga ističem dopis Odjela za praćenje europskih propisa i sudske prakse Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava Vrhovnog suda RH broj Su IV 62/2021 od 23. studenoga 2021. koji je bio odaslan svim predsjednicima građanskih odjela općinskih, trgovačkih i županijskih sudova, a u tom dopisu Vrhovni sud slijedom odluke ESLJP-a upozorava na razliku „kvantitativnog” i „kvalitativnog” uspjeha u sporu:

„Odlučujući o zahtjevu tužitelja kao podnositelja zahtjeva ESLJP je najprije naveo da prima na znanje obranu države u dijelu u kojem se tvrdilo da je riječ o predmetu koji se razlikuje od predmeta Klauz i predmeta Cindrić i Bešlić po tome što je tuženik u predmetnom postupku privatna osoba, a ne država.

Međutim, ESLJP smatra da se jamstva pristupa sudu primjenjuju s jednakom snagom na privatne spore kao i na one koji uključuju državu. To zato što u obje vrste postupka stranka može biti prisiljena snositi nerazmjerno velik financijski teret u obliku troškova postupka što u konačnici može rezultirati povredom prava te stranke na pristup sudu. Istodobno, ESLJP smatra da činjenica da je tuženik u ovom predmetu bio privatna stranka predstavlja samo element u ocjeni proporcionalnosti ograničenja prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu.

ESLJP je nadalje primijetio da je tuženik tijekom cijelog postupka osporavao osnovanost podnositeljevog zahtjeva, nastojeći dokazati da ga nikada nije fizički napao niti mu nanio nikakvu štetu, a samo opreza radi tuženik je također prigovorio visini odštetnog zahtjeva. ESLJP smatra da Vrhovni sud RH u ovom predmetu nije dovoljno uzeo u obzir tu činjenicu. Umjesto toga i suprotno svojoj ranijoj praksi u

odštetnim predmetima u kojima se osporavala osnovanost zahtjeva (primjerice Rev-1083/2009 od 15. 10. 2009., Rev-495/2010 od 9. 11. 2010.) mehanički je zaključio da je podnositelj zahtjeva tijekom početnog dijela postupka u kojem se odvijala većina procesnih radnji „kvantitativno” uspio sa samo nekih 25 % traženog iznosa. Pri tome je zanemario činjenicu da je podnositelj zahtjeva „kvalitativno” uspio s osnovom svog zahtjeva odnosno uspješno je dokazao činjenice da je tuženik štetnik kao i da je navedena šteta stvarno nastala.

ESLJP smatra da je postupak u podnositeljvom predmetu rezultirao apsurdnim ishodom – podnositelju zahtjeva koji je dokazao da ga je tuženik fizički napao uslijed čega je pretrpio štetu, naloženo je platiti tuženiku troškove postupka u iznosu dvostruko većem od iznosa naknade štete koja mu je dosuđena kao rezultat fizičkog napada, a da za takvu odluku nisu izneseni dovoljno uvjerljivi razlozi.

Prethodna razmatranja bila su dovoljna da ESLJP zaključi da je u okolnostima ovog predmeta osporeno ograničenje narušilo samu bit prava podnositelja na pristup sudu. Prema tome došlo je do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.”

ZATEZNE KAMATE

Neimovinska šteta

Šarolika je praksa što se tiče datuma od kojega teku zakonske zatezne kamate. Dobro pamtimo vrijeme prijašnjeg Zakona o obveznim odnosima kad su se kamate na neimovinsku štetu dosuđivale tek od dana zaključenja glavne rasprave pa se u pravilu događalo da pod silinom inflacije visina neimovinske štete bude srozana na minimalnu satisfakciju. U presudama čitali smo obrazloženje da je šteta dospjela danom

nastanka štete, ali da je to dan kad je šteta pretvorena u novčane iznose odnosno dan zaključenja glavne rasprave. Takav stav o tijeku kamata nije imao nikakvog uporišta u Zakonu o obveznim odnosima, nego je on posljedica sjednice Saveznog suda SFRJ i republičkih vrhovnih sudova u Bugojnu, održane od 27. do 29. svibnja 1987., na kojoj je zbog tadašnje strahovite inflacije odlučeno da će se kamate suditi od dana zaključenja glavne rasprave.

Od te sjednice u Bugojnu nastale su nove države, promijenilo se društveno-političko uređenje, promijenio se Zakon o obveznim odnosima, a osiguravajuća društva postala su privatna, ali su oštećenici i dalje, sve do 1. siječnja 2006. godine trpjeli posljedice zaključaka iz Bugojna zbog tijeka zakonske zatezne kamate tek od dana zaključenja glavne rasprave. Posljedice te sudske prakse bile su silno produljenje sporova, oštećenici su godinama vodili parnice u kojima nije tekla zakonska zatezna kamata, dok je inflacija grizla glavnice, a sud je služio kao servis za izbjegavanje obveze plaćanja naknade štete.

Trebalo je biti sve jasno kada je napokon Zakon o obveznim odnosima koji je stupio na snagu 1. siječnja 2006. propisao (ponovno) da se šteta smatra dospjelom s danom nastanka štete pa se početak tijeka zakonske zatezne kamate pomaknuo na dan štetnog događaja, odnosno od dana podnošenja odštetnog zahtjeva ili s danom završetka liječenja. Ponovno sudska praksa nije jedinstvena, a često se može naći i presuda kojom sud i dalje sudi kamate na neimovinsku štetu tek od zaključenja glavne rasprave premda se štetni događaj dogodio u vrijeme ZOO/05. Takve presude u kojima suci još uvijek sude početak kamate tek od zaključenja glavne rasprave, rijetkost su i lako se ispravljaju žalbom. Međutim, problem nastaje kad liječenje traje više godina. Nižestupanjski sudovi često smatraju da je zahtjev za zakonsku zateznu kamatu osnovan tek od dana

završetka liječenja, a ne od odštetnog zahtjeva pa ističem sljedeće revizijske odluke. U presudi Rev-2767/2018 navodi se sljedeće: „**navedeno shvaćanje drugostupanjskog suda kojim se poistovjećuje pojam završenog liječenja s nastankom štete protivno je pravnom shvaćanju revizijskog suda izraženom u odlukama br. Rev-550/14, Rev-934/14 prema kojim je pri donošenju odluke o tijeku zateznih kamata na dosuđenu neimovinsku i imovinsku štetu sud dužan cijeliti odredbu čl. 12. st. 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05, 36/09, 75/09) kojim je propisano da u slučaju neizvršene obveze isplate naknade štete u roku iz st. 1. tog čl. oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete ima pravo i na isplatu iznosa kamata i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.**” Naime, u tom predmetu sporno je bilo teku li kamate od dana odštetnog zahtjeva ili tek od završenog liječenja pet godina nakon toga.

Imovinska šteta

Dugo je nakon stupanja na snagu ZOO-a/05 trajalo razdoblje kada se imovinska nereparirana šteta sudila s kamatom tek od dana zaključenja glavne rasprave, uz obrazloženje da ne postoji račun popravka, zbog čega se šteta smatra dospjelom s danom prvostupanjske presude. Vrhovni sud RH u odluci Rev-934/14 navodi: „**...shvaćanje drugostepenjskog suda u skladu je sa shvaćanjem revizijskog suda prema kojem je pri donošenju odluke o tijeku zateznih kamata na dosuđenu neimovinsku i imovinsku štetu sud dužan cijeliti odredbu čl. 12. st. 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13) kojim je propisano da u slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u roku iz st. 1. ovog čl. oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete ima pravo i na isplatu**

iznosa kamate i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva”.

Isto u Rev-550/14: „**Naime, odlučujući o tijeku zakonskih zateznih kamata za dosuđenu neimovinsku i imovinsku štetu sud prvog stupnja propustio je cijeliti odredbu čl. 12. st. 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05) kojom je propisano da u slučaju neizvršenja obveze isplate iz st. 1. tog članka tj. isplate naknade neimovinske štete u roku od 30 dana te imovinske štete u roku od 14 dana od dana podnošenja odštetnog zahtjeva, oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete ima pravo i na isplatu iznosa kamata i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.**”

URAČUNAVANJE PRIMANJA OŠTEĆENIKA PO OSNOVI ZAKONA O SOCIJALNOJ SKRBI

Više od trideset godina sudovi su oštećenike s težim invaliditetom upućivali da prije odluke o tužbenom zahtjevu kod centra za socijalnu skrb ostvare svoja prava na osobnu invalidninu ili na tuđu pomoć. U nemalom broju slučajeva centri za socijalnu skrb isplaćivali su, a i danas isplaćuju takvu naknadu oštećenicima, osiromašujući time svoj novčani fond, isplaćujući bez zakonite pravne osnove novac koji bi inače morao isplatiti osiguratelj. Takva tridesetogodišnja praksa, koja potječe iz doba društvenog vlasništva, donijela je značajne uštede fondovima privatnih osiguravajućih društava. Odnedavno je i toj nezakonitoj praksi došao kraj – na 6. sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda RH od 21. studenoga 2022. pod brojem Su-IV-33/22 sud je konačno, nakon trideset godina nezakonite sudske prakse, zauzeo pravno shvaćanje: „**U parnici radi naknade štete zbog povrede prava osobnosti na tjelesno i duševno zdravlje ne može se umanjivati pravičnu novčanu naknadu**

na imovinske štete zbog ostvarenih prava oštećenika po osnovi Zakona o socijalnoj skrbi slijedom čega nema mjesta bilo kakvom uračunavanju u nominalnom iznosu i odbijanju primanja po osnovi socijalne skrbi niti se činjenica ostvarivanja takvih prihoda prilikom odmjeravanja visine štete zbog povrede prava osobnosti treba uzeti u obzir.”

DIVLJAČ NA AUTOCESTI

Golem je broj sudskih presuda, osobito onih trgovačkih sudova, kojima su odbijeni zahtjevi vlasnika oštećenih automobila zbog naleta na divljač na autocesti. Uvriježen je stav sudske prakse da poduzeće koje gospodari i upravlja autocestom odgovara po principu presumirane krivnje, a dokazni postupak uglavnom se sveo na to da je vlasnik autoceste dokazivao kako ograda na autocesti i nekoliko stotina metara poslije sudara nije oštećena, što je sudovima bio dovoljan razlog

da odbiju takve tužbe. Nedavno je i toj praksi došao kraj pa sada i Visoki trgovački sud mijenja svoj stav te se sama činjenica da se divljač našla na cesti smatra vjerojatnim tuženikovim propustom (presuda VTS RH Pž-4252/21): „...**proizlazi da nastala šteta nije tužiteljeva krivnja... sama činjenica da se na javnoj cesti kojom upravlja tuženik u vrijeme nezgode i pored postojanja zaštitne ograde i pored obilazaka ophodarskih prvotuzenikovih službi dogodila nezgoda zbog naleta na srndaća, po ocjeni ovog suda ukazuje na vjerojatni tuženikov čin ili propust (nepažnju, čl. 1049. ZOO). Prvotuzenikov propust se očituje u stanju njegove zaštitne žičane ograde uz cestu koja je na neki točno neutvrđeni način, na ovom ili nekom drugom nepregledanom dijelu javne ceste, zbog njenog oštećenja ili izvedbe, postala propusna za srndaće.”**

Complacency

Piše:

Ivana Bendow,
prof.¹

Odgovarajući na pitanje kako to da je Hamas 7. listopada uspio zateći nespremnom navodno najučinkovitiju obavještajnu zajednicu na svijetu, većina političkih analitičara slaže se da je dio objašnjenja u pretjeranom samopouzdanju izraelskih obavještajaca i njihovoj posljedičnoj opuštenosti. *Complacency* – riječ koju analitičari pritom redovito ističu – znači upravo to: pretjerano samopouzdanje koje nužno dovodi do opuštanja, uspavanosti, neopreza. Opasno je biti *complacent*, jer ako sam *complacent*, znači da sam toliko sigurna u sebe da se opuštam, odnosno prestajem se truditi. Metaforički rečeno, počinjem spavati na lovorikama, čime se automatski izlažem mogućnosti neugodnih iznenađenja.

Riječi *complacency* i *complacent* neizostavno ćete čuti u govorima kojima se obilježavaju godišnjice uspješnog poslovanja nekog društva i slave njegova postignuća. Ti prigodni govori uvijek slijede trodijelnu retoričku formulu: 1. Evo što smo sve postigli, 2. Ponosni smo na svoj uspjeh i zahvaljujemo svima koji su mu pridonijeli, ali 3. Ne smijemo se opustiti. *But we mustn't be complacent, we mustn't stop trying.* Svaki govor kojim se slave postignuća neke zajednice završava upravo tim riječima upozorenja. Uspjeh ne znači da se smijemo opustiti jer uvijek ima mjesta za napredak. *There's no room for complacency because there's always room for improvement.* Nema mjesta opuštanju jer uvijek može bolje.

¹ Ivana Bendow profesorica je engleskog jezika i autorica dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

Mnogo je životnih situacija u kojima je *complacency* vjerojatan uzrok neugodnog iznenađenja. Primjerice, kada dokazano najbolji učenik ili student zakaže na završnom ispitu, najvjerojatnije objašnjenje i u tom slučaju jest *complacency*. Bio je presiguran u sebe, mislio je da je toliko svladao gradivo da će položiti kao od šale. Pa se onda ispit koji je trebao biti *piece of cake* pretvori u *total flop* tako da se i sam profesor pita što se tu dogodilo. Dogodio se *complacency*, eto što.

Na internetu možete naći članak jednoga kanadskog odvjetničkog društva naslovljen *The SCC versus the 'culture of complacency'*. Riječ je o predmetima *R. v. Jordan* i *R. v. Cody* u kojima je Vrhovni sud Kanade (SCC, the Supreme Court of Canada) razmatrao dugotrajnost kaznenih postupaka i – osim što je presudio u korist žalitelja – upozorio je da je zadovoljstvo sadašnjim stanjem vezanim za trajanje kaznenih postupaka neprihvatljivo. Nazvao je to zadovoljstvo *the culture of complacency*. Taj nas izraz podsjeća da riječ kultura, koja u hrvatskom ima prije svega pozitivne konotacije, u engleskom jeziku često ima negativan prizvuk, odnosno označava neku društveno nepoželjnu pojavu koja je uzela maha (*a culture of mistrust, a culture of impunity, a litigation culture* itd.). U tom je smislu riječ *culture* možda bolje prevesti riječju klima, ozračje (klima nepovjerenja, klima nekažnjavanja, ozračje pretjeranog parničarenja itd.).

Kanađani, čini se, slušaju svoj Vrhovni sud pa su nakon njegove prve odluke, u kojoj se Sud založio za ubrzanje postupaka, preusmjerili sudske resurse i doista ubrzali kaznene postupke. Preusmjeravanje